



ՀՀ ԳԱԱ ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԱՆԴԱՄՆԵՐԸ



**ԱՔԵՂՅԱՆ ՍԱՆՈՒԿ
ԽԱՉԱՏՈՒՐԻ
(1865-1944)**

ՀԽՍՀ ԳԱ ակադեմիկոս (1943), բանագետ, գրականագետ, լեզվաբան, բառարանագետ: Փիլիսոփայության դոկտոր (1898), բանասիրական գիտությունների դոկտոր (1935), պրոֆեսոր (1926), գիտության վաստակավոր գործիչ: 1893-1897 թթ. ուսանել է Լայպցիգի, Բեռլինի, Փարիզի համալսարաններում, 1898 թ. ավարտել է ենայի համալսարանը: Ծուրջ հինգ տասնամյակ մանկավարժական աշխատանք է կատարել: Երևանի պետական համալսարանի հիմնադիր դասախոսներից է, պատմագիտական ֆակուլտետի ղեկավար: Հիմնական աշխատությունները նվիրված են հայ ժողովրդի բա-

նահյուսությանը, գրականությանը, տաղաչափությանը, հայոց լեզվի տեսության հիմնահարցերին: Հրատարակել է «Սասնա ծռերի» երկրորդ տարբերակը: Նրա գրչին են պատկանում «Դավիթ և Միեր». ժողովրդական դյուցազնավեպը, (1889), «Հայոց լեզվի ուղղագրությունը» (1892), «Գրաբարի համառոտ քերականություն» (1907), «Աշխարհաբարի հոլովները» (1908), «Ուղղագրության ռեֆորմը» (1925), «Գրաբարի քերականություն» (1936), «Հայոց լեզվի տեսություն» (1965), «Ռուս-հայերեն ռազմական բառարան» (1925), «Հայոց հին գրականության պատմություն» (1955, 1959) և այլ աշխատություններ: 1966-1985 թթ. հրատարակվել է Մ. Աբեղյանի երկերի ժողովածուն՝ 8 հատորով: Նրա անունով է կոչվում ՀՀ ԳԱԱ գրականության ինստիտուտը, Երևանի թիվ 3 դպրոցը:



**ԱՃԱՌՅԱՆ ՀՐԱՉՅԱ
ՀԱԿՈՒԻ
(1876-1953)**

ՀԽՍՀ ԳԱ ակադեմիկոս (1943), լեզվաբան, բանասեր, բառարանագիր, բանասիրական գիտությունների դոկտոր (1953), պրոֆեսոր (1924), գիտության վաստակավոր գործիչ (1933): Ավարտել է Փարիզի Սորբոնի համալսարանը (1898): Մանկավարժական աշխատանք է կատարել Ծուշիի թեմական, Կարինի, Թավրիզի, Նոր Բայազետի, Նոր Նախիջևանի, Թեհրանի հայկական դպրոցներում, Էջմիածնի Գևորգյան ճեմարանում: ԵՊՀ հիմնադիր դասախոսներից է, պրոֆեսոր, եղել է Զեխուսլովայի արևելագիտության ինստիտուտի գիտբաժնի թղթակից անդամ (1937), Փարիզի լեզվա-

բանական ընկերության անդամ (1897): Լրա գրչին են պատկանում Չարբախի, Վանի, Լոր Լախիջևանի, Լոր Ջուղայի, Համշենի և այլ բարբառներին նվիրված հետազոտությունները, «Հայերեն արմատական բառարան» (հ. 1-5, 1942-1962), «Հայոց լեզվի պատմություն» (հ. 1-2, 1940-1951), «Լիակատար քերականություն հայոց լեզվի...» (հ. 1-6, 1952-1971), «Մեսրոպի և գրերի գյուտի պատմության աղբյուրները և անոնց քննությունը» (1907), «Հայոց գրերը» (1928, 1968) և այլ հիմնարար աշխատություններ: Հր. Աձառյանի անունն է կրում ՀՀ ԳԱԱ լեզվի ինստիտուտը:



**ԻՍԱՀԱԿՅԱՆ ԱՎԵՏԻՔ
ՍԱՀԱԿԻ
(1875-1957)**

Բանաստեղծ, արձակագիր, թարգմանիչ-հրապարակախոս, հասարակական գործիչ, ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս (1943), ԽՍՀՄ գրողների միության անդամ (1936): Ավարտել է Էջմիածնի Գևորգյան ձեմարանը (1892): Լայպցիգի համալսարանի ազատ ունկնդիր (1893): Երկար տարիներ աշխատել և ստեղծագործել է արտասահմանում (1893-1895, 1897-1902, 1911-1925, 1930-1936): Հայաստանի գրողների միության նախագահ (1944-1957): Արժա-

նացել է կառավարական մի շարք պարզների և պետական մրցանակների:

1975 թվականից սահմանված է Ա. Իսահակյանի անվան ամենամյա մրցանակ պոեզիայի բնագավառում: Ա. Իսահակյանի տուն-թանգարաններ կան Երևանում և Գյումրիում: Լրա անունով է կոչվում նախկին Ղազարապատ գյուղը (1945):

Ստեղծագործություններում, որոնցից առաջինները տպագրվել են XIX դ. 90-ական թթ., իսկ վերջինները՝ XX դ. երկրորդ կեսին, արտացոլվել են դարաշրջանի էական գծերը, հայ ժողովրդի պատմական ճակատագիրը, նրա երազանքները: Ավ. Իսահակյանը հայ ժողովրդի մեծ երախտավորներից է: Առանձին գրքերով և երկերի ժողովածուների ձևով 1939-1940 թթ. լույս են տեսել նրա Ընտիր երկերի երկհատորյակը, 1950-1951 թթ.՝ երկերի ժողովածուի 4 հատորները, ապա երկերի ժողովածուն՝ 6 հատորով, «Հիշատակարանը» և այլ գործեր:



**ՂԱՓԱՆՅԱՆ ԳՐԻԳՈՐ
ԱՅՎԱԶԻ
(1886-1957)**

ՀԽՍՀ ԳԱ ակադեմիկոս (1943), ձանաչված հայագետ, լեզվաբան, բանասիրական գիտու-

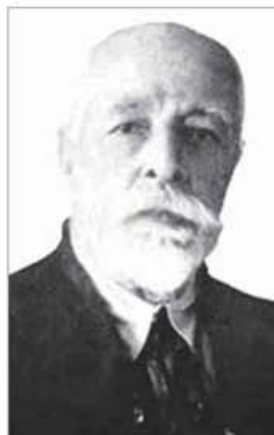
թյունների դոկտոր (1942), պրոֆեսոր (1930), գիտության վաստակավոր գործիչ (1942): Աշխատությունները նվիրված են հայոց լեզվի պատմությանը, ընդհանուր և պատմահամեմատական լեզվաբանությանը, հայերենի և փոքրասիական լեզուների առնչություններին, խեթերենի, ուրարտերենի, խուրիտերենի հետ հայերենի առնչություններին, Ուրարտուի սոցիալ-քաղաքական կյանքի և մշակույթի ուսումնասիրությանը: Հետազոտելով սեպագիր արձանագրությունները՝ պարզել է հայերենի էթնիկ կապերը հարևան ժողովուրդների հետ, լեզվական փոխառություններն ու փոխազդեցությունները: Սովորել և ավարտել է Պետերբուրգի համալսարանը (1913): Դասավանդել է Էջմիածնի Գևորգյան ձեմարանում, մասնակցել է Ն. Մառի ղեկավարած Անիի պեղումներին (1914-1917): ԵՊՀ հիմնադիր դասախոսներից է, եղել է լեզվաբանության ամբիոնի վարիչ (1927-1954): ԳԱԱ նախագահության անդամ, հասարակական գիտությունների բաժանմունքի ակադեմիկոս-քարտուղար (1943-1949), ԵՊՀ-ի Ն. Մառի անվան կաբինետի վարիչ (1943-1957), Լեզվի ինստիտուտի ավագ գիտաշխատող, 1950-1956 թթ.՝ տնօրեն: Գրիգոր Ղափանցյանի գրչին են պատկանում տասնյակ արժեքավոր հետազոտություններ, այդ թվում՝ «Ընդհանուր լեզվաբանություն» (1939), «Ուրարտուի պատմություն» (1940), «Հին Հայաստանի տեղանունների պատմալեզվաբանական նշանակությունը» (1940), «խեթական աստվածները հայերի մոտ» (1940), «Հայասան հայերի բնօրրան» (1947), «Հայոց լեզվի պատմություն», «Արա Գեղեցիկի պաշտամունքը» և այլ մենագրություններ:



**ՄԱՆԱԿՅԱԼ ՀԱՎՈՐ
ՀԱՄԱՉԱՍՊԻ
(1873-1952)**

ԽՍՀՄ ԳԱ ակադեմիկոս (1939),
ՀԽՍՀ ԳԱ ակադեմիկոս (1943),
պատմաբան, բանասեր, աղբյուրագետ,
պատմական գիտությունների դոկտոր (1938),
պրոֆեսոր (1925), գիտության վաստակավոր գործիչ (1935):
Խորհրդահայ պատմագիտության հիմնադիրներից է: Գիտական աշխատությունները նվիրված են հայ ժողովրդի հին և միջնադարյան պատմությանն ու բանասիրությանը, քաղաքներին, առևտրին, Հայաստանի և Անդրկովկասի պատմական աշխարհագրությանը, ծանապարհների ուսումնասիրությանը, չափագիտությանը: Լուսաբանել է հին և միջնադարյան Հայաստանի սոցիալ-տնտեսական հարաբերությունները, մշակույթի պատմության հարցերը: Ավարտել է Ենայի (1897), Պետերբուրգի (1898), Տարտուի (1909) համալսարանները: Դասավանդել է Էջմիածնի Գևորգյան ձեմարանում, Ներսիսյան դպրոցում: Խմբագրել է «Արմենիշե ցայտշրիֆտ», «Արշալույս» (1906), «Բաքու» (1917) պարբերականները: Եղել է ԵՊՀ երկրորդ ռեկտորը, արևելագիտական, ապա՝ պատմագ-

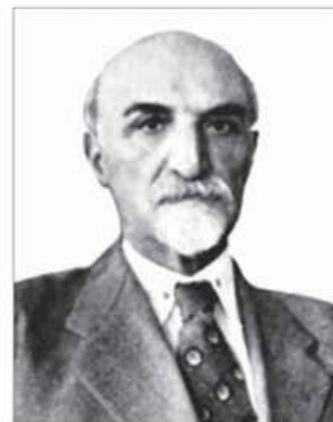
րական ֆակուլտետների դեկան (1921-1925), հայ ժողովրդի պատմության ամբիոնի վարիչ: 1925 թ. ընտրվել է գիտության և արվեստի ինստիտուտի անդամ: 1931 թ. նվիրվել է գիտությանը՝ թողնելով մանկավարժական աշխատանքը: 1928 թ. Վիեննայում լույս է տեսել նրա «Հունաբան դպրոցը և նրա զարգացման շրջանները», 1934 թ.՝ «Մ. Խորենացու առեղծվածի լուծումը», 1941 թ.՝ «Մեսրոպ Մաշտոցը և հայ ժողովրդի պայքարը մշակութային ինքնուրույնության համար» աշխատությունները: Նրա «Հայաստանի առևտրի և քաղաքների մասին», «Ֆեոդալիզմը հին Հայաստանում», «Տիգրան Բ և Հռոմը», «Քննական տեսություն հայ ժողովրդի պատմության» և այլ մենագրություններ մնայուն գործեր են, որոնք զետեղված են նաև նրա երկերի բազմահատորյակում:



**ՄԱՆԽԱՍՅԱՆՑ ԱՍԵՓԱՆ
ԱՍՐԳՍԻ
(1857-1947)**

ՀԽՍՀ ԳԱ ակադեմիկոս (1943),
լեզվաբան, բանասեր, բառարանագիր, բանասիրական գիտությունների դոկտոր (1942):
Ավարտել է Պետերբուրգի համալ-

սարանը (1889): Դասավանդել է Ախալցխայի Կարապետյան և Եղիազարյան վարժարաններում, Թիֆլիսի Ներսիսյան դպրոցում, եղել է Հովնանյան և Գայանյան օրիորդաց դպրոցների, Էջմիածնի Գևորգյան ձեմարանի, Ախալցխայի գիմնազիայի տեսուչ, հանրապետության գիտության և արվեստի գծով տերմինաբանական հանձնաժողովի նախագահ: Դասախոսել է Երևանի ուսուցիչների կատարելագործման, Թիֆլիսի մանկավարժական և քիմիական ինստիտուտներում: Նրա գրչին են պատկանում տասնյակ գրքեր: Տակավին 1885 թ. Պետերբուրգում լույս է ընծայել Ստեփանոս Տարոնացու (Ասողիկ) «Պատմություն տիեզերականը» (առաջաբանը՝ Կ. Եզյանցի): Հրատարակել է Մովսես Խորենացու «Հայոց պատմությունը», Ամիրդովլաթ Ամասիացու «Օգուտ բժշկության» և այլ դասական երկեր: Նրա գլխավոր գործը քառահատոր «Հայերենի բացատրական բառարանն» է, որը լույս է տեսել 1944-1945 թթ. և արժանացել է Պետական մրցանակի:

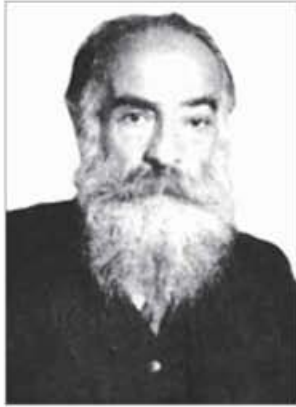


**ՏԵՐՏԵՐՅԱՆ ԱՐՄԵՆ
ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆԻ
(1882-1953)**

ՀԽՍՀ ԳԱ ակադեմիկոս (1943),
գրականագետ, բանասիրական



գիտությունների դոկտոր (1943), պրոֆեսոր (1929), գիտության վաստակավոր գործիչ (1940): Ավարտել է Շուշիի հոգևոր սեմինարիան, ապա՝ Էջմիածնի Գևորգյան ձեմարանը (1905): Սովորել է Պետերբուրգի նյարդահոգեբանական ինստիտուտում (1907-1909): Դասավանդել է Շուշիի և Երևանի թեմական դպրոցներում: ԵՊՀ հիմնադիր դասախոսներից է, հայ գրականության պատմության ամբիոնի վարիչ (1929-1953): Դասախոսել է նաև Խ. Աբովյանի անվան հայկական մանկավարժական ինստիտուտում: Հիմնական աշխատությունները նվիրված են XIX դ. և XX դ. սկզբի հայ գրականության և գեղագիտական, գրաքննադատական մտքի զարգացման օրինաչափություններին, գրական հոսանքների և առանձին գրողների ստեղծագործությունների վերլուծությանը, գեղագիտական հայացքների ու ըմբռնումների լուսաբանմանը, ռուս գրականության պատմության հարցերին, ռուս գրականության հետ հայ գրականության կապերին: Ծանրակշիռ ներդրում ունի Հայաստանում գրականագիտական կադրերի պատրաստման և դաստիարակության, ինչպես նաև հայ գրականագիտության տերմինաբանության մշակման գործում: Գրել է գրականագիտական շատ աշխատություններ՝ նվիրված հայ դասականներին:



ՕՐԲԵԼԻ ՀՈՎՍԵՓ ԱՐԳԱՐԻ (1887-1961)

ԽՍՀՄ ԳԱ ակադեմիկոս (1935), ԽՍՀՄ ճարտարապետության ակադեմիայի իսկական անդամ (1941), ՀԽՍՀ ԳԱ ակադեմիկոս (1943), հայագետ, կովկասագետ և հասարակական գործիչ: ՀԽՍՀ ԳԱ առաջին նախագահ (1943-1947): Պետական Էրմիտաժի տնօրեն (1934-1951): ԽՍՀՄ ԳԱ նյութական կուլտուրայի պատմության ինստիտուտի տնօրեն (1937): Ավարտել է Պետերբուրգի համալսարանը (1911): Պետերբուրգի, այնուհետև Լենինգրադի համալսարանի դասախոս, պրոֆեսոր (1914-1931): Նյութական մշակույթի պատմության պետական ակադեմիայի իսկական անդամ (1919-1931): 1920 թ. աշխատել է Պետական Էրմիտաժում: Կազմակերպել և ղեկավարել է Էրմիտաժի Արևելքի բաժինը: ԽՍՀՄ ԳԱ արևելագիտության ինստիտուտի լենինգրադյան բաժանմունքի վարիչ (1956-1961):

Հովսեփ Օրբելու գիտական հետազոտությունները նվիրված են մշակույթի պատմությանը: Մասնակցել է Անիի պեղումներին (1906-1917): Պեղումներ է կատարել Վանի միջնաբերդում (1916): Գիտական աշխատությունները վերաբերում են միջնադարյան

Հայաստանի մշակույթին, հայկական վիճակագրությանը, հայ ժողովրդական էպոսին, քրդերեն լեզվին, Հայաստանի և Վրաստանի միջնադարյան ճարտարապետությանը: Մանկավարժական գործունեության հիմնական արդյունքներից է խորհրդային կովկասագետների դպրոցի ստեղծումը: Մեծ են նրա ծառայությունները «Սասունցի Դավիթ» էպոսի հրատարակության գործում: Անգնահատելի է նրա հայագիտական, հայ ժողովրդի պատմությանը և մշակույթին նվիրված հետազոտական երկերի նշանակությունը:

ՀՀ ԳԱԱ-ն իր կազմավորման և հետագա գործունեության համար երախտապարտ է ականավոր գիտնականին՝ պատմաբանին, գիտության տաղանդավոր կազմակերպչին: ՀԽՍՀ ԳԱ հիմնադիր անդամների կազմը ցույց է տալիս, թե Հովսեփ Օրբելին ինչպիսի խստապահանջությամբ է ստեղծել ազգային ակադեմիան, ինչպես է նրանց համախմբել իր շուրջը և պատերազմի դժվարին տարիներին Հայաստանում զարգացրել գիտությունը:



ԱԼԻՏԱՆՅԱՆ ԱՐՏԵՍ ԻՍԱՀԱԿԻ (1908-1978)

ՀԽՍՀ ԳԱ ակադեմիկոս



(1943), ԽՍՀՄ ԳԱ թղթակից անդամ (1946), ֆիզիկամաթեմատիկական գիտությունների դոկտոր (1940), պրոֆեսոր (1942), գիտության վաստակավոր գործիչ (1967): Ավարտել է Լենինգրադի պետական համալսարանը: Հիմնական աշխատությունները նվիրված են ճառագայթաակտիվության և ատոմի միջուկի հետազոտմանը: Հայտնաբերել է էլեկտրոններ առաքող առաջին արհեստական ճառագայթաակտիվ տարրը (սիլիցիում): Եղբոր՝ Ա. Ալիխանյանի և Մ. Խ. Կոզոդոնի հետ հայտնաբերել և հետազոտել է գրգռված միջուկներից էլեկտրոն-պոզիտրոն զույգերի արձակման երևույթը, Ա. Ալիխանյանի հետ 1942 թ. հիմնել է Արագածի տիեզերական ճառագայթների հետազոտման կայանը: Լրա նախաձեռնությամբ ստեղծվել է Երևանի 6 ԳԵՎ էներգիայով արագարարը: Լա մեծ ավանդունի բարձր և գերբարձր էներգիաների մասնիկների իմպուլսների դետեկտման և չափման նոր մեթոդների ստեղծման ասպարեզում: Կազմակերպել է Մոսկվայի ինժեներա-ֆիզիկական ինստիտուտի (ՄԻՖԻ) միջուկային ֆիզիկայի ամբիոնը (1946): Եղել է Երևանի ֆիզիկայի ինստիտուտի տնօրեն և ԵՊՀ ամբիոնի վարիչ (1943-1973): ՄԻՖԻ միջուկային ֆիզիկայի ամբիոնի և ԽՍՀՄ ԳԱ ֆիզիկական ինստիտուտի տարրական մասնիկների լաբորատորիայի վարիչ (1946-1960): Հիմնադրել է Լոր Ամբերդի կայանը: Արժանացել է ԽՍՀՄ Պետական մրցանակների և կառավարական բարձր պարգևների:



**ԱԼԻՒԱՆՈՎ ԱՐԲԱՀԱՄ
ԻՍԱՀԱԿԻ
(1904-1970)**

ԽՍՀՄ ԳԱ ակադեմիկոս (1943), ՀԽՍՀ ԳԱ ակադեմիկոս (1943), ֆիզիկամաթեմատիկական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր (1937), սոցիալիստական աշխատանքի հերոս (1954): Ավարտել է Լենինգրադի պոլիտեխնիկական ինստիտուտը (1928): Աշխատել է ԳԱ Լենինգրադի ֆիզիկատեխնիկական ինստիտուտում (1927-1941), ԳԱ տեսական և փորձարարական ֆիզիկայի ինստիտուտի հիմնադիր և տնօրեն (1945-1968): Հետազոտությունները նվիրված են միջուկային, տիեզերական ճառագայթների ֆիզիկային, միջուկային ռեակտորների ֆիզիկային և տեխնիկային, արագարար տեխնիկային, տարրական մասնիկների ֆիզիկային: Կազմակերպել է Էլբրուսի տիեզերական ճառագայթների հետազոտման առաջին արշավախումբը: Ա. Ալիխանյանի հետ հիմնել է Արագածի տիեզերական ճառագայթների հետազոտման կայանը (1942): Ա. Ալիխանյանի և Մ. Կոզոդոնի հետ միասին հայտնաբերել և հետազոտել է գրգռված միջուկներից էլեկտրոն-պոզիտրոն զույգերի արձակման երևույթը: Փորձա-

կանորեն ապացուցել է էներգիայի և իմպուլսի պահպանումը էլեկտրոնի և պոզիտրոնի անհիիլացման պրոցեսում: Իրագործել է խորհրդային առաջին ծանր ջրային ռեակտորի գործարկումը: Ա. Ալիխանյանը միջուկային ֆիզիկայի և տարրական մասնիկների արագարարների ֆիզիկայի խորհրդային դպրոցի հիմնադիրներից է, համաշխարհային հռչակ վայելող գիտնական: Արժանացել է Սոցիալիստական աշխատանքի հերոսի կոչման, ԽՍՀՄ Պետական մրցանակի (3) և կառավարական այլ բարձր պարգևների:



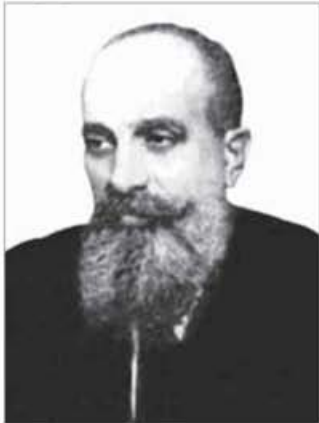
**ԳՈՒԼՔԱՆՅԱՆ ՎԱՐՂԱՆ
ՀՈՎՀԱՆԵՍԻ
(1902-1976)**

ՀԽՍՀ ԳԱ ակադեմիկոս (1943), բույսերի գենետիկայի և սելեկցիայի բնագավառի ծանաչված մասնագետ: Ավարտել է ԵՊՀ (1927): ԽՍՀՄ ԳԱ հայկական մասնաճյուղի կենսաբանության ինստիտուտի տնօրեն (1938-1943): ՀԽՍՀ ԳԱ փոխնախագահ (1943-1950) կենսաբանական գիտությունների բաժանմունքի ակադեմիկոս-քարտուղար (1950-1956, 1959-1971): Հանրապետության գյուղատնտեսության նախարարության երկրագործության ԳՀԻ



լաբորատորիայի վարիչ (1956-1976):

Հեղինակ է հացահատիկային մի շարք նոր տեսակների, որոնք երկար տարիներ մշակվել են Հայաստանի հատկապես բարձրադիր լեռնային շրջաններում: Ստեղծել է տարբեր տեսակի ցորենների հարուստ հավաքածու, մշակել խաչածեղի նոր մեթոդ՝ հիմնված հիբրիդային սերնդի գենետիկական բարդացման ընթացքի հետազոտման վրա: Ուսումնասիրել է բամբակի ֆիտոտեխնիկայի հիմնարար հարցերը, արդյունքներն օգտագործվել են պրակտիկայում: Մեծ վաստակ ունի հանրապետությունում կենսաբանական գիտությունների զարգացման, հատկապես ԳԱ գիտական նոր ինստիտուտների կազմակերպման գործում:



ԵՂԻՍԱԿ ԻՎԱՆ ԿՈՆՍՏԱՆԻՆՅԱՆ
ՎԱՍԻԼԻ
(1893-1971)

ՀԽՍՀ ԳԱ ակադեմիկոս (1943), հիդրոէներգետիկայի նշանավոր մասնագետ, տեխնիկական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր (1935): 1916 թ. ավարտել է Ս. Պետերբուրգի էլեկտրատեխնիկական ինստիտուտը, 1922-1943 թթ. եղել է նույն ինստիտուտի հիդրոէլեկտրական ուժային տեղակայանքների

ամբիոնի պրոֆեսոր, 1943-1951 թթ.՝ Հայաստանի ԳԱ ջրաէներգատեխնիկական ինստիտուտի տնօրեն և հիդրոէլեկտրական լաբորատորիայի վարիչ (1945-1957), ԵրՊԻ ջրային էներգիայի օգտագործման ամբիոնի վարիչ (1943-1971), հիդրավիլի հետազոտությունների միջազգային ասոցիացիայի հիմնադիր անդամ, Թուրուզի ակադեմիայի (Ֆրանսիա) թղթակից անդամ, Բուդապեշտի համալսարանի պատվավոր դոկտոր: Նրա գիտահետազոտական ուսումնասիրությունները նվիրված են ջրային տնտեսության, հիդրոէներգետիկայի, հիդրավիլիայի հարցերին: Մասնակցել է ԳՈՒԷԼ-ՌԻ-ի հանձնաժողովի աշխատանքներին, եղել է Դնեպրի ՀԷԿ-ի նախագծի կառավարման փորձագետը, մասնակցել Վոլխովի, Սվիրի ու Չորագետի ՀԷԿ-երի նախագծմանը: Հեղինակ է մի շարք աշխատությունների:

1934-1937 թթ. լույս է տեսել նրա «Հիդրոէլեկտրական ուժային սարքերը» խորագրով եռհատորյակը:



ԲՈՒՆԻԱԹՅԱՆ ՀՐԱՉՅԱ ԽԱՉԱՏՈՒՐԻ
(1907-1981)

ՀԽՍՀ ԳԱ ակադեմիկոս (1943), կենսաբանական գիտությունների դոկտոր (1937), պրոֆեսոր

(1939), գիտության վաստակավոր գործիչ (1940), կենսաքիմիկոս: Ավարտել է ԵՊՀ (1930), եղել է բժշկական ինստիտուտի կենսաքիմիայի ամբիոնի վարիչ (1937-1960): ԵՊՀ ռեկտոր (1942-1946), ՀԽՍՀ ԳԱ կենսաքիմիայի ինստիտուտի տնօրեն (1961-1981): ՀԽՍՀ ԳԱ կենսաբանական գիտությունների բաժանմունքի ակադեմիկոս-քարտուղար (1947-1957), ՀԽՍՀ ԳԱ ակադեմիկոս-քարտուղար (1958-1961), փոխնախագահ (1961-1967), նախագահության անդամ (1964-1981): Հայաստանի ֆիզիոլոգների և կենսաքիմիկոսների ընկերությունների նախագահ (1960-1981): Բնախույզների գերմանական ակադեմիայի անդամ (1971): «Նյարդաքիմիա» հանդեսի գլխավոր խմբագիր (1980-1981):

Հր. Բունիաթյանը Հայաստանում նյարդային համակարգի կենսաքիմիայի գիտական դպրոցի հիմնադիրն է: Նրա հիմնական աշխատությունները նվիրված են ուղեղի կենսաքիմիային, օքսիդացման պրոցեսներում և նյութափոխանակության նյարդային կանոնավորման մեջ առանձին վիտամինների, ֆոսֆատիդների և կենսածին ամինների դերին:

Ս. Մովսիսյանի հետ առաջ է քաշել պիրիդին-նուկլեոտիդների մասնակցությամբ ամինաթթուներից ամոնիակի գոյացման մասին տեսակետը: Մասնավորապես, ուսումնասիրել է A և C վիտամինների նշանակությունը, նյութափոխանակության նյարդահումորալ և պայմանական ռեֆլեկտորային կարգավորման երևույթները, գամմա-ամինակարազաթթվի դերն ուղեղի կենսաքիմիական պրոցեսներում: Նրա գրչին են պատկանում մի շարք արժեքավոր և մնայուն աշխատություններ:



**ԹԱՄԱՄՇՅԱԼ
ԱԼԵՔՍԱՆԴ
ՉԱՔԱՐԻ
(1877-1967)**

ՀԽՍՀ ԳԱ ակադեմիկոս (1943), նշանավոր անասնաբույժ, գյուղատնտեսական գիտությունների դոկտոր (1939), պրոֆեսոր (1922), գիտության վաստակավոր գործիչ (1935): ԽՍՀՄ ԳԳԱ պատվավոր ակադեմիկոս (1956): 1903 թ. ավարտել է Ռիգայի պոլիտեխնիկական ինստիտուտի գյուղատնտեսական ֆակուլտետը: 1903-1917 թթ. աշխատել է Կովկասի հողագործության դեպարտամենտում՝ որպես անասնաբույժ: 1920-1928 թթ. Թիֆլիսի պոլիտեխնիկական ինստիտուտի, այնուհետև Երևանի անասնաբուժական ինստիտուտի ամբիոնի վարիչ (1930-1963), ֆակուլտետի ղեկան (1931-1938): Գյուղատնտեսության նախարարության անասնապահության ԳՀԻ հիմնադիրներից, ավագ գիտաշխատող (1944-1967): Անդրկովկասում անասնաբուժական գիտության հիմնադիրներից է: Առաջինն է ուսումնասիրել անասնաբուծության տեղական պաշարները: Կատարել է Հայաստանի անասնապահության

գիտականորեն հիմնավորված շրջանացում, սկզբնավորել գյուղատնտեսական կենդանիների սելեկցիոն, ցեղային գործը: Թամամյանի գիտահետազոտական աշխատությունները նվիրված են տավարաբուծության, մատղաշի աճեցման, տավարի ցեղերի շրջանացման, կենդանիների կերակրման հիմնահարցերին: 1947-ին լույս է տեսել նրա «Խոշոր եղջերավոր անասունները Հայաստանում՝ անցյալում և այժմ» արժեքավոր մենագրությունը:



**ԹՈՒՄԱՆՅԱԼ ՄԻՔԱՅԵԼ
ԳԱԼՈՒՍԻ
(1886-1950)**

ՀԽՍՀ ԳԱ ակադեմիկոս (1943), բուսաբույժ, գյուղատնտեսական գիտությունների դոկտոր (1937), պրոֆեսոր (1939), գիտության վաստակավոր գործիչ (1931): Ավարտել է Մոսկվայի համալսարանը (1911) և Մոսկվայի գյուղատնտեսական ինստիտուտը (1914): ԵՊՀ հողագործության ամբիոնի վարիչ (1920-1930), հայկական գյուղատնտեսական ինստիտուտի բուսաբուծության ամբիոնի վարիչ (1930-1950):

ՀԽՍՀ ԳԱ գյուղատնտեսական գիտությունների բաժանմունքի ակադեմիկոս-քարտուղար և հողագործության ինստիտուտի

տնօրեն (1943-1948): Բուսաբուծության, բույսերի գենետիկայի և սելեկցիայի բնագավառի ճանաչված մասնագետ: Ուսումնասիրել է Անդրկովկասի, մասնավորապես Հայաստանի մշակաբույսերը: Նրա հետազոտությունների հիման վրա հանրապետությունում բարելավվել և շրջանացվել են ցորենի, գարու և աշորայի մի շարք հնագույն տեսակներ: Բացահայտվել են ցորենի նոր տեսակներ, ընդ որում՝ Վավիլոնի (Վանի), Ուրարտուի, Երևանյան և տասնյակ այլ ձևեր: Միքայել Թումանյանը Հայաստանում հայտնաբերել և ուսումնասիրել է վայրի ցորենի մի քանի տեսակ՝ իրենց տարատեսակներով: 1957 թ. լույս է տեսել նրա «Ընտիր երկեր»-ի ժողովածուն (ռուսերեն): Մեծ է նրա երախտիքը Հայաստանում գյուղատնտեսական կադրերի պատրաստման գործում:



**ԿԱՐԱՊԵՏՅԱԼ ՍԱՀԱԿ
ԿԱՐԱՊԵՏԻ
(1906-1987)**

ՀԽՍՀ ԳԱ ակադեմիկոս (1943), անասնաբույժ-սելեկցիոներ, կենսաբանական գիտությունների դոկտոր (1961), պրոֆեսոր (1962), գիտության վաստակավոր գործիչ (1966), ֆիզիոլոգ, գյուղատնտեսական կենդանի-

ների ֆիզիոլոգիայի բնագավառի մասնագետ, հասարակական-քաղաքական գործիչ: Ավարտել է Երևանի անասնաբուժական ինստիտուտը (1933): Եղել է ԽՍՀՄ ԳԱ Հայկական մասնաձյուղի գիտության գծով նախագահի տեղակալ, ՀԿԿ ԿԿ քարտուղար, Մինիստրների խորհրդի նախագահ, արտաքին գործերի նախարար, ՀԽՍՀ գյուղմինիստրության ԱԱԳՀ ինստիտուտի տնօրեն (1952-1954): Հայկական մանկավարժական ինստիտուտի ֆիզիոլոգիայի ամբիոնի վարիչ (1964-1981), Լ. Ա. Օրբելու անվան ֆիզիոլոգիայի ինստիտուտի լաբորատորիայի վարիչ (1958): Ֆիզիոլոգիայի միջազգային միության, թոչնաբուծության միջազգային գիտական ասոցիացիայի գլխավոր խորհրդի և ուղեղի հետազոտման միջազգային կազմակերպության անդամ: Աշխատությունները նվիրված են գյուղատնտեսական կենդանիների բազմացման և վերարտադրական ֆունկցիայի խթանման, թոչունների մթերատվության բարձրացման, արդյունաբերական թոչնաբուծության տարբեր ձյուղերի ինտենսիվացման հարցերին: Իր գործընկերների հետ միասին ստեղծել է Երևանյան հավերի մսաձվատու նոր ցեղը: Հրատարակել է բազմաթիվ աշխատություններ, այդ թվում՝ «Արդյունաբերական թոչնաբուծություն և նրա զարգացման ուղիները» (1965), «Թոչնաբուծություն» (1969), «Երևանյան հավերի ծագումը, մթերատվությունը և տոհմային արժանիքները» գործերը և այլն:



**ԻՍԱԳՈՒԼՅԱՆՅ ՎԱՉԵ
ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ
(1893-1973)**

ՀԽՍՀ ԳԱ ակադեմիկոս (1943), քիմիական գիտությունների դոկտոր (1939), քիմիկոս: Ավարտել է Մոսկվայի առևտրի ինստիտուտը (1917): Աշխատել է Մոսկվայի քիմիկադեղագործական գործարանում, Ժողովրդական տնտեսության, Գ. Ի. Մենդելեևի անվան քիմիկատեխնոլոգիական ինստիտուտներում: Մոսկվայի նավթի ինստիտուտի նավթի քիմիայի ամբիոնի վարիչ, գիտական գծով պրոռեկտոր (1933-1941): 1941-1945 թթ. ՀԽՍՀ ԳԱ Արմֆանի քիմիական ինստիտուտի գիտաշխատակից և ԵՊՀ պրոֆեսոր, 1946 թ.՝ Մոսկվայի նավթի քիմիայի և գազի արդյունաբերության ինստիտուտի գիտաշխատող, հավելանյութերի պրոբլեմային լաբորատորիայի վարիչ (1963-1973):
Հիմնական աշխատությունները նվիրված են օրգանական սինթեզի, նավթի քիմիայի, ացետիլենի, նավթաքիմիական սինթեզի հարցերին: Նրա աշխատանքները խթանել են սինթետիկ հոտավետ նյութերի հայրենական արտադրության կազմակերպումը: Մշակել է արդյունաբերության մեջ իրականացված հայրենա-

կան իոնիտների ներկայությամբ ֆենոլների ալկալիացման եղանակը: Նրա գրչին են պատկանում մի շարք ինքնատիպ, արժեքավոր աշխատություններ, այդ թվում՝ ռուսերեն «Սինթետիկ անուշաբեր նյութեր» (1947), «Նավթի քիմիան» (1949) և այլ երկեր:



**ԿՈՇՏՈՅԱՆՅ ԽԱՉԱՏՈՒՐ
ՍԵԴՐԱԿԻ
(1900-1961)**

ՀԽՍՀ ԳԱ ակադեմիկոս (1943), ԽՍՀՄ ԳԱ թղթակից անդամ (1939): Ավարտել է Մոսկվայի համալսարանը (1927): Ա. Սևերցովի անվան կենդանիների մորֆոլոգիայի ինստիտուտի էվոլյուցիոն ֆիզիոլոգիայի բաժնի վարիչ (1936-1943): ՀԽՍՀ ԳԱ Լ. Օրբելու անվան ֆիզիոլոգիայի ինստիտուտի տնօրեն (1943-1945): ԽՍՀՄ ԳԱ բնագիտության պատմության ինստիտուտի տնօրեն (1946-1953), Մոսկվայի համալսարանի ամբիոնի վարիչ (1943-1961): Պրագայի Կառլովի համալսարանի պատվավոր դոկտոր: ԽՍՀՄ պետական մրցանակի դափնեկիր (1954): Նրա գիտական հետազոտության արդյունքներն ամփոփված են «Համեմատական ֆիզիոլոգիայի հիմունքներ» երկհատո-



րյակում (հ. 1, 1940, հ. 2, 1957): Զբաղվել է նյարդային համակարգության առաջացման և զարգացման հարցերով: 1946 թ. հրատարակվել է նրա «Ուրվագծեր Ռուսաստանի ֆիզիոլոգիայի պատմության» մենագրությունը: Արժանացել է Լոմոնոսովի անվան և Պետական մրցանակների: Կարևոր արդյունքների է հասել էվոլյուցիայի տարբեր մակարդակներում գտնվող գրգռվող համակարգերի ֆունկցիոնալ նյութափոխանակությունում գոյություն ունեցող ընդհանուր գծերին վերաբերող հետազոտություններում, նոր ձևով է լուսաբանել նյարդահումորալ կարգավորման և նյարդային սնուցման հարցերը: Ցույց է տվել նյարդային պրոցեսների փոփոխման հնարավորությունը նյութափոխանակության և սպիտակուցային մարմինների կառուցվածքի նպատակադրված ազդեցությունների միջոցով:



**ՀԱՎՈՐՅԱՆ ԱԼԵԹՍԱՆ ԴԱՐՇԱԿԻ
(1890-1971)**

ՀԽՍՀ ԳԱ ակադեմիկոս (1943), քիմիական գիտությունների դոկտոր (1936), պրոֆեսոր (1937): Գիտության և տեխնիկայի վաստակավոր գործիչ (1940): Ավարտել է Պետրոգրադի պո-

լիտեխնիկական ինստիտուտը (1917): Դասախոսել է Երևանի պետական համալսարանում (1920-1930), տեխնիկական ֆակուլտետի դեկան (1928-1929): Հիմնադրել և գլխավորել է ԵրՊԻ տեսական մեխանիկայի (1930-1939), թերմոդինամիկայի և ջերմատեխնիկայի (1939-1954) ամբիոնները, եղել է ԵրՊԻ ռեկտորի տեղակալ գիտական և ուսումնական աշխատանքների գծով (1936-1944):

Հիմնական գիտական աշխատանքները վերաբերում են դասական և կիրառական թերմոդինամիկայի տարբեր հարցերին: Հիմնավորել է թերմոդինամիկայի երկրորդ օրենքը՝ ջերմաստիճանի ցանկացած նշանի դեպքում: Ձևակերպվել է թերմոդինամիկական հավասարակշռության շեղման օրենքների միասնական արտահայտությունը: Զբաղվել է հեղուկից և տարբեր գազերից բաղկացած խառնուրդների թերմոդինամիկական հատկությունների ուսումնասիրությամբ՝ հաշվի առնելով նրանցում քիմիական ռեակցիաների և արսորբացման հնարավորությունը: Խորհրդային Միությունում առաջիններից է շարադրել տեսական մեխանիկայի բուհական դասընթացը վեկտորական հաշվի օգնությամբ: Հրատարակել է «Տեսական մեխանիկա, ստատիկա» (1941), «Թերմոդինամիկա» (1952), «Տեսական մեխանիկա» (1954), «Ընդհանուր թերմոդինամիկա» (1955), «Քիմիական թերմոդինամիկա» (1963) և այլ աշխատություններ:



**ՀԱՄԲԱՐՉՈՒՄՅԱՆ ՎԻԿՏՈՐ
ՀԱՄԱԶԱՍՊԻ
(1908-1996)**

Աշխարհահռչակ գիտնական, գիտության մեծ կազմակերպիչ, հասարակական-քաղաքական գործիչ, Սոցիալիստական աշխատանքի կրկնակի հերոս, ԽՍՀՄ ակադեմիկոս (1953), թղթակից անդամ (1939), ՀԽՍՀ ԳԱ ակադեմիկոս (1943), առաջին փոխնախագահ (1943-47), 1943-1993 թթ. ապրիլ՝ նախագահ, ապա ՀՀ ԳԱԱ պատվավոր նախագահ: ՀՀ ԳԱԱ Բյուրականի աստղադիտարանի հիմնադիր և տնօրեն՝ 1947 թվականից, Բյուրականյան դպրոցի հիմնադիր: Ավարտել է Լենինգրադի պետական համալսարանը (1928), սովորել և 1931 թ. ավարտել է ԳԱ գլխավոր (Պուլկովյան) աստղադիտարանի ասպիրանտուրան: 1934 թվականից՝ պրոֆեսոր: Խորհրդային Միությունում աստղաֆիզիկայի առաջին ամբիոնի վարիչ (1939), Լենինգրադի համալսարանի աստղադիտարանի տնօրեն և ուսումնական մասի պրոռեկտոր: Վ. Համբարձումյանը, իբրև ՀՀ ԳԱԱ հիմնադիր ակադեմիկոս, մեծ ավանդ է ներդրել ակադեմիական գիտության զարգացման գործում: Նրա

գիտահետազոտական աշխատանքները նվիրված են տեսական աստղաֆիզիկայի, աստղերի ու միգամածությունների, ֆիզիկայի, աստղաբաշխության ու աստղային դինամիկայի, աստղագիտության, աստղերի ու գալակտիկաների էվոլյուցիայի հիմնահարցերին: Վ. Համբարձումյանը ստեղծել է գազային միգամածությունների լուսարձակման քանակական տեսությունը, մշակել է նոր աստղերից արտանետվող և անկայուն աստղերի մակերևույթից արտահոսող զանգվածների գազային գնահատման մեթոդ: Մշակել է աստղային համակարգերի վիճակագրական մեխանիկայի հիմունքները: Ակադեմիկոս Վ. Համբարձումյանի ուսումնասիրությունները, որոնք ընկած են աստղերի ու գալակտիկաների էվոլյուցիային նվիրված «Բյուրականյան ուղղության» հիմքում, գիտական մեծ հայտնագործություններ են և հեղինակին բերել են մեծ փառք: Դրա առիավատչյան աշխարհի 53 ակադեմիկաների, գիտական ընկերությունների և խորհուրդների կազմում ընտրվել է: Վ. Համբարձումյանը պարգևատրվել է կառավարական բարձր շքանշաններով, Լոմոնոսովի, Վավիլովի և Հելմհոլցի անվան մեդալներով: Նրա ողջ կյանքն անօրինակ սխրանք է՝ նվիրված աստղագիտությանը, Հայաստանին, հայ գիտության կայացմանն ու զարգացմանը:



**ՊԱՖԵՆՀՈՒՅ
ԿՈՆՍԱՆՏԻՆ
ՆԻԿՈՒՅԻ
(1893-1983)**

ՀԽՍՀ ԳԱ ակադեմիկոս (1943), Ճարտարագետ-երկրաբան, երկրաբանահանքագիտական գիտությունների դոկտոր (1943), պրոֆեսոր (1945), գիտության վաստակավոր գործիչ: Ավարտել է Պետերբուրգի լեռնային ինստիտուտը: 1919 թվականից աշխատել է Համառուսաստանյան երկրաբանական կոմիտեում (1919-1962), Հայկական երկրաբանական վարչության գլխավոր երկրաբան, 1959 թ. աշխատել է ՀԽՍՀ ԳԱ երկրաբանության ինստիտուտում, 1942-1952 թթ.՝ Երևանի պետական համալսարանի պրոֆեսոր: Հիմնական աշխատությունները նվիրված են Հայաստանի և Կովկասի շերտագրության, տեկտոնիկայի, երկրաբանության, մագմայականության, հրաբխականության և մետաղաձուլության հարցերին: Առաջին անգամ ընդհանրացրել է Կովկասի վերաբերյալ երկրաբանական հարուստ նյութերը, առանձնացրել երկրաբանական և մագմայական ֆորմացիաները, մշակել տարածքի տեկտոնական և կառուցվածքային շրջանացման սխեման, կազ-

մել Կովկասի երկրաբանական քարտեզը (1956): Նրա աշխատություններում ցույց է տրված Հայաստանի տեղը ալպիական ծալքավոր գոտում: Նա բազմաթիվ մենագրությունների և քարտեզների հեղինակ է: Նրա «Հայաստանի երկրաբանություն» հիմնարար աշխատությունը, որը ռուսերեն հրատարակվել է 1948 թ. Մոսկվայում, արժանացել է ԽՍՀՄ Պետական մրցանակի, իսկ Կովկասի երկրաբանական քարտեզը, որպես եզակի նմուշ, ցուցադրվել է 1966 թ. Մեքսիկայում կայացած երկրաբանական XX միջազգային համաժողովում:



**ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ ԼԵՎՈՆ
ԱՆԴԻԵԱՍԻ
(1885-1970)**

ՀԽՍՀ ԳԱ ակադեմիկոս (1943), ԽՍՀՄ ԲԳԱ ակադեմիկոս (1944), բժշկական գիտությունների դոկտոր (1937), պրոֆեսոր (1927), գիտության վաստակավոր գործիչ (1940), բժիշկ, բժշկության պատմաբան, առողջապահության բնագավառի ականավոր գործիչ: Հայտնաբերել է ջերմախտի նոր ձև, մշակել դրա դեմ պայքարի մեթոդները, տվել հիվանդության նոր դասակարգում: Ուսումնասիրել է սրտային աղմուկների ծագումը, առաջարկել սիրտ-անոթային հիվանդու-



թյունների ախտորոշման ուրույն մեթոդ: Ավարտել է Խարկովի համալսարանը (1909), աշխատել է որպես բժիշկ Խարկովում, Թբիլիսիում, Ղազախստանում: Երևանի առաջին հիվանդանոցի գլխավոր բժիշկ (1919): Հայաստանի բուժաշխատողների արհմիության նախագահ (1921-1925), Երևանի տրոպիկական ինստիտուտի հիմնադիր (1923) և գիտական ղեկավար, ԵՊՀ, ապա Բժշկական ինստիտուտի ամբիոնի վարիչ (1923-1968): ԳԱ բժշկության և կենսաբանության պատմության բաժնի վարիչ (1944-1958): Սրտաբանության և սրտի վիրաբուժության ինստիտուտի հիմնադիր (1961) և առաջին տնօրեն:

Բժշկության պատմության Միջազգային ակադեմիայի անդամ (1962-1970): Պարգևատրվել է Աշխատանքային կարմիր դրոշի երկու շքանշանով: Լ. Հովհաննիսյանի անունով է կոչվում Երևանի սրտաբանության և սրտի վիրաբուժության ինստիտուտը: Հովհաննիսյանի նախաձեռնությամբ ուսումնասիրվել են Արզնու հանքային ջրերը: Եւ ռուսերեն է թարգմանել Մխիթար Հերացու «Ջերմանց մխիթարությունը» (1968): Մ. Աբեղյանի և Ա. Տեր-Պողոսյանի հետ կազմել է «Լատին-ռուս-հայերեն բժշկական բառարանը», 1946-1947 թթ. ռուսաց լեզվով լույս է տեսել նրա «Բժշկության պատմությունը Հայաստանում՝ հին ժամանակներից մինչև մեր օրերը» մենագրությունը (հինգ հատորով):



**ՕՐԲԵԼԻ ԼԵՎՈՆ
ԱԲՎԱՐԻ
(1882-1958)**

ԽՍՀՄ ԳԱ ակադեմիկոս (1935), ԲԳԱ ակադեմիկոս (1943), ՀԽՍՀ ԳԱ ակադեմիկոս (1943): Ֆիզիոլոգ, էվոլյուցիոն ֆիզիոլոգիայի ուսմունքի ստեղծողներից: Բժշկական ծառայության գեներալ-գնդապետ: Մեծ հռչակ են ձեռք բերել նրա վեգետատիվ նյարդային համակարգին վերաբերող հետազոտությունները: Լայն ծանաչում են գտել սիմպատիկ նյարդային համակարգի հարմարողական-սնուցող ֆունկցիայի, ողնուղեղ-ուղեղային գործունեության համադասեցման ֆիզիոլոգիայի և ուղեղիկի ֆիզիոլոգիայի մասին հիմնարար աշխատությունները:

1904 թ. ավարտել է Պետերբուրգի ռազմաբժշկական ակա-

դեմիան, աշխատել է որպես Ի. Պավլովի օգնական (1907-1920): Լենինգրադի բժշկական ինստիտուտի պրոֆեսոր (1920-1931): Ռազմաբժշկական ակադեմիայի պրոֆեսոր, Ռազմաբժշկական ակադեմիայի պետ (1943-1950): ԽՍՀՄ ԳԱ Ի. Պավլովի անվան ֆիզիոլոգիայի ինստիտուտի տնօրեն (1936-1950), կենսաբանական գիտությունների բաժանմունքի ակադեմիկոս-քարտուղար (1939-1946), փոխնախագահ (1942-1946), Ի. Սեչենովի անվան էվոլյուցիոն ֆիզիոլոգիայի և կենսաքիմիայի ինստիտուտի տնօրեն (1956): ԽՍՀՄ պետական մրցանակի դափնեկիր (1941), սոցիալիստական աշխատանքի հերոս (1945): Լ. Օրբելու անունով է կոչվում ՀՀ ԳԱԱ ֆիզիոլոգիայի ինստիտուտը: Լևոն Օրբելու աշխատությունները հարստացրել են համաշխարհային գիտությունը և լայն ծանաչում գտել: Եւ հիմնադրել է ֆիզիոլոգիական նշանավոր դպրոցներից մեկը: Հրապարակվել են նրա հարյուրավոր աշխատություններ, այդ թվում՝ «Ընտիր էջեր էվոլյուցիոն ֆիզիոլոգիայի» (1967), «Դասախոսություններ նյարդային համակարգության ֆիզիոլոգիայի» (1982), «Ընտիր երկեր» (ռուսերեն, հինգ հատորով, 1961-1968) և այլ աշխատություններ:

